

Euskadi Ta Askatasunaren eztabaida 2017-2018

Ondorio txostena

Txosten honek ETAk kidego osoarekin 2017-2018 urteetan burutu duen eztabaida prozesuaren ondorioak jasotzen ditu. Hau da eztabaida prozesuak utzi duen txosten bakarra, kidegoak Zuzendaritza Batzordeak aurkeztutako proposamena ontzat jo ostean.

Ondorio Txosten honetan, burutu dugun hausnarketa estrategikoaren zergatiak eta, nazio askapen mugimenduaren berrantolaketa baitan, ETaren ziklo eta misio historikoari amaiera emateko erabakiaren arrazoiak azalduko dira.

Prozeduran denbora hartu dugu, erabakian denon parte-hartzea bermatu ahal izateko eta egin beharreko urratsa sendotasunez eta babes zabalarekin egiteko. Hilabetetako eztabaida prozesua burutu ostean, kidegoaren gehiengo handi batek ETaren ibilbideari amaiera emateko erabakiaren alde egin du.

Hausnarketa ausarta da egin duguna eta bere iturburu zein irismena politikoak dira, ETaren jardura eta hausnarketa guztiak beti izan diren bezala. Euskal Herriaren askapen nazionalaren eta sozialaren alde ETak eta bere kidegoak erakutsi duten leialtasunari helduta hartu dugu Erakundeari bukaera emango dion behin-betiko erabakia.

1.- ETaren ibilbide historikoa eta ekarpena

Erakundearen zikloaren amaieran gauden honetan, hartu dugun erabakiaren esangura historikoa ongi ulertzeko behar-beharrezkoa da atzera begirako ariketa egitea, gure ibilbide osoaren zertzelada batzuk emanez.

1.1.- ETaren historian barrena

Frankismoaren zanaketak euskal jendartea desartikulatuta eta proiekturik gabe utzia zuenean, gazte batzuek, PNVren gidaritzaren norabidearekin kritiko, garaiko egoeraren irakurketa zorrotza egin zuten, Euskal Herria, bere-bereak zituen ezaugarriak galduz, hiltzen ari zela ondorioztatu. Ekinbide sendoen ezean, frankismoak emango zion amaiera mendetako etnozidioari.

Ikuspegi sozial aurrerazalez, ordura artekoarekiko haustura planteatu zuten, Euskal Herria askatzeko estrategia berri bat taxutzen hasiz. Nazioarteko deskolonizazio eta askapen borroken eragin handia berenganatuz, Euskal Herriaren independentzia helburu, erakunde ezkeriar bat eratu zuten: Euskadi Ta Askatasuna erakundea.

ETaren sorrerak aldi berri bat ireki eta euskal jendartearen kontzientzia hartzean iraultza ekarri zuen. Bere borroka ildoaren bidez, lotura egin zuen gerra galdu zutenen ondorengo belaunaldiarekin bezala nazioartean nagusi ziren ildo berritzaileekin. Euskal Herria zanpatzen zuen Espainiako Estatuaren aurkako borrokari ekitearekin batera, euskal jendartea antolatzeari ekin zion, independentzia eta sozialismoa lortzeko borroka egituratzeari, herri oso bat baitzen arloz arlo berregituratu eta asmatu behar zena. Euskadi Ta Askatasuna Euskal Herriaren askatasun nahiaren ikur bihurtu zen.

ETaren borroka frankismoaren aurkako izan zen baina ez horregatik borroka antifrankista hutsa. Francorengandik eratorritako monarkia parlamentarioaren espainiar “demokrazian” ere ETak borroka armatuarekin jarraitu izanak argitu zuen bere borrokaren zinezko esanahia. Hastapen beretik eta gaur ere Euskal Herri independente baten aldekoa izan da beti bere ekimena.

70eko hamarkadaren amaieran, frankistak Espainiako Estatuaren erreforma aurrera eramaten ari zirelarik, euskal indar politikoak Xibertan elkartu ziren eskabide eta estrategia bateratua adostu asmoz. Saiok huts egin zuen eta desadostasunak ekarritako porrotak gaur arterainoko enfrentamendua luzatzeko bide eman zuen.

Euskal lurraldeetan Espainiako Konstituzioak gehiengoaren oniritzia jaso ez zuen arren, erreforma frankista onartu zutenek indarrez inposatu zuten “trantsizio demokratikoa”.

ETak, ordea, ENAMeko partaide gisa, gatazka armatua gainditzeko KAS Alternatiba bere egin zuen. Espainiako Estatuaren menpeko lau lurraldeen batasuna eta autodeterminazio eskubidea oinarri zuen programa politiko horrek gutxieneko demokratiko batzuk defenditzen zituen.

87-89 urteetan, ETA eta Espainiako Gobernuaren ordezkariak negoziazio politikorako mahai baten inguruan eseri ziren Aljerian. Prozesuak huts egin zuen. 90eko hamarraldi erdialdean Alternatiba Demokratikoa sortu zen, herriari hitza eman leloa oinarri zuena. Proposamenaren funtsa zen euskal herritarrek kanpoko inolako esku-hartzerik gabe erabaki ahal izatea beraiei zegozkien gaien inguruan.

Urte gutxiren buruan iritsi zen Lizarra-Garazi izenez ezagutzen den prozesu politikoa, hurrengo aroaren mugarrira jarri zuena, non euskal alderdi eta eragileen arteko adostasun eta elkarkidetzak gatazkaren irtenbide gisa ez ezik Euskal Herria askatzeko gako eta oinarri gisa ere agertzen diren.

2004an Ezker Abertzaleak Anoetako Proposamena plazaratu zuen: gizarteko ordezkari eta eragile politikoei gatazka politikoa erroak gainditzeko adostasuna bilatzea legokie, eta ETARI eta Frantziako eta Espainiako gobernuari gatazka armatuaren ondorioak gainditzeari zegozkionak. Bi mahaien konponketa eskema eredu hartuta egituratu zen 2005-2007 aldiko negoziazio prozesua. Elkarrizketa haietan inoiz baino urrunago iritsi zen gatazkaren irtenbiderako mamia mahairatzeari dagokionez, baita gerora osagai garrantzitsua bilakatu zen nazioarteko komunitatearen inplikazioari dagokionez ere.

Azken prozesu horren hausturak urtetan mantendutako konponbide ikuskera oso baten amaiera adierazi zuen. Ordura arteko ibilmoduaren agortze zantzuak geroz eta sakonagoak izanik, askapen prozesuaren egoerari buruzko irakurketa estrategikoa egiteko tenorea iritsi zitzaion Ezker Abertzaleari, eredu osoa berrikusi eta eraberritzeko. Ildo politiko-armatuaren aroa gainditzat emanez herriaren aktibazioa eta aitzindaritzak berme bakartzat izango lituzkeen ekinbide independentista baten aldeko hautua egin zen orduan.

1.2.- ETAREN EKARPENAK

Euskadi Ta Askatasunaren historia gorabeheratsua izan da. Zatiketak, krisiak eta eraldaketak ez dira falta izan. Borroka esperientzien eta agertoki politikoa araberak garatu eta berregituratu behar izan du. Nolanahi ere, 1950eko hamarraldi amaieran sortu zen Erakundea ez da, noski, gaur egungo bera. Urte guztietan, ETA Euskal Herriaren askatasunaren alde erabat engaiatzeko aukera izan da eta ETAREN bidez milaka kidek eman dute mota guztietako ekarpena (batzuek bizia eta askok bizitza).

Abagune aldaketan eta eztabaida ideologikoen gaintik, hastapeneko erakunde haren DNAk gaurdaino biziraun du, bere antolaketa eta ekite-tresnak garatzen eta aldatzen jakin duelako. Eta bere zikloaren amaierara iritsia den ETA erakundea, sortu zenetik hirurogei urtetan igaro direnean, orduko haren izpiritua eta konpromisoa mantentzen ditu, orduan bezala gaur ere Euskal Herria ez delako aske, orduko hiltzori hurrenetik atera den arren.

Herri gisa eta herritar gisa askatzeko borroka izan da ETAREN. Euskal Herri independente batean jendarte sozialista baten aldeko hautua egin du ETAK bere sorreratik, borroka nazionala eta soziala txertatzea izanik ETAREN ekarpen garrantzitsuenetakoa.

Borroka armatua izan da ETAK erabili duen borroka-tresna nagusia. 36-37ko gerraz geroztik, Euskal Herriko gatazka politikoa zampaketa armatu bilakatu zen ETA sortu zenerako. Horrela, ETAK borroka armatuaren hautua egin zuenean, gatazka bi aldeentzako arteko enfrentamendu armatu bilakatu zen berriro. ETAK indar atzeritarren biolentziari euskal biolentzia legitimoarekin erantzun dio.

ETAK borroka armatua "azken baliabide" izatearen izpirituarekin egin izan du, Euskal Herria askatzeko bestelako bideak itsutuak zeudela aztertu eta gero. Baina borroka armatuak askapen prozesuari zampaketa egoera gainditzeko beharrezkoa zen bulkada emango zion ziurtasunez ere egin du. Alegia, borroka armatuaren indarrari esker herritarrek beren eskubideak berreskuratzeko egoera politikoa sortzeko asmoz.

Erakundea borroka armatua alde batera uzteko egoeren bila aritu da beti. Elkarrizketa eta negoziazio prozesu ugariak hala nola ETAREN bestelako ekimenek erakusten dute Erakundeak betiere gatazkaren alde armatua gainditzeko konponbidearen aldeko hautua egin izan duela. Konponbide prozesuaren hutsegiteak porrot handiak izan dira guretzat. Gatazkaren gainditzeko atzeratzea ez ezik, ETAK nahi ez zuen sufrimendu eta min egoera luzatzea ekarri izan duten neurrian.

Euskal Herriaren kokapen geografikoa (munduko bi estatu boteretsuenen menpe) eta egoera sozio-politikoa (Europa kapitalistaren bihotzean) kontuan hartuta, arma bidezko garaipena ez da izan ETAREN helburu. ETAK bere ideologia ezkertiarra ezkutatu gabe, Euskal Herriko joera politiko guztiek berdintasunean lehiatuko duten egoera juridiko-politiko adostua lortzea izan du helburu.

Borroka armatua aho-biko ezpata ere izan da hainbatetan. Batzuetan, hautatu helburuak herritarren onespenean edo ulermenean ez dutelako jaso izan. Bestetan, ekintzek nahigabeko ondorioak izan dituztelako. Zentzu

horretan, egindako akatsak onartu eta samina ere eragin duela ulertzen du ETAk.

Espainiako Estatuarekiko hiru negoziazio prozesuren ostean (Aljer, Zurich eta Suitza-Norvegia), gehi euskal alderdi eta gizarte eragileekiko beste bi prozesuren ostean (Lizarra-Garazi eta Loiola), euskal jendartea aktibatze eta egoera politiko berriak zabaltzen laguntzeko borroka armatuak joka zezakeen funtzioa kolokan geratu zen.

Baina oroz gain, argi dago, urteotan, gatazka armatuak aurrera egin ahala borroka armatuaren eraginkortasuna aldatu eta higatu egin zela.

Esan daiteke ETaren borroka armatuak bete zuela jadanik bere zeregina, alegia, Euskal Herriaren zanpaketari aurre egitea eta Euskal Herriak bere erabakitzeko ahalmena eskuratzeko prozesuak bultzatzeko tresna nagusi izatearena.

2.- ETaren ibilbidea zikloaren eta estrategiaren aldaketan barrena (2009-2017)

Borroka armatuaren bukaera zer testuinguruan eman den eta nola gauzatu den aztertzea da atal honen xedea.

Borroka armatua uzteko erabakiaren izaera estrategikoa nabarmendu behar da ezer baino lehen. Askapen prozesuaren egoera eta beharrak hausnartu eta gero ekin baikenion estrategia aldatzeari. Guk hartu genuen erabakia aldagai anitz aztertuta, eta tartean urtetako borrokan eskuratu diren lorpenak eta agertu diren agortze zantzuak daude, ireki diren aukerak eta azaldu diren mugak. Batez ere, erabakia helburu argi batekin hartu genuen: independentzia eta sozialismoaren aldeko borroka indarberritzeko baldintza egokiak sortzeko eta tresna eraginkorrez hornitzeko.

Ziklo historiko bat itxi genuen ziklo politiko berri bat abiarazteko. 2009-2017ko epealdia trantsizio moduko bat izan da Erakundearen ekinbidean. Batetik, estrategia politiko-militarra gainditu ostean konfrontazio armatuaren zikloa ixten aritu gara eta, bestetik, ziklo politiko berriaren oinarriak eraikitzen.

Prozesua modu konplexuan garatu da urteotan. Egia esan, iruditegi kolektiboan eraikitzen direnak baino prozesu konplexuagoak ekarri ohi ditu errealtateak. Euskal Herrikan kanpo azken urteotan izandako esperientziak ikusi besterik ez dago. Guztiarekin ere, ETak bere bide propioa egitea lortu du.

2.1.- Ziklo politikoaren itxiera eta konponbide prozesua

Ziklo politiko berria hasteko beharrezkoa zen zaharra ixtea. Behin estrategia aldatuta eta borroka armatuaren bukaera erabakita, Erakundea egoera berrira egokitu behar zen osoki, historikoki bete dituen funtzioetatik hasita, egituraren egokitzapenetik igaro eta armagabetzeraino.

Izaera estrategikoa zuen erabakia gatazkaren ondorioak gaindituko zituen konponbide prozesu oso bat egituratzeko baliatu nahi izan genuen. Arrazoi politiko eta humanoak agerikoak izateaz gain, euskal jendartearen konponbide gogoarekin eta nazioarteko eragileen ikuspegiarekin bat egiten zuen.

Baina estatuek ez zuten prozesuaren beharrik. Hein batean neurria hartua zioten estatuek Ezker Abertzalearen strategiari. Eta sinistuta zeuden, gainera, Erakundea garaitzeko bidean zeudela eta horrekin batera ezkerreko mugimendu independentista osoa erabat ahuldua utziko zutela.

Horrek ezinezkoa egiten zuen konponbide prozesua aldebiko akordio batetik abiatzea. Erakundeak aldebakarreko ekimenez abiarazi behar zuen, estatuen posizioa zailtzeko. Bestela, aldebiko akordioaren zain, estrategia aldaketa gauzatu ezinean gelditzeko arrisku bizia zegoen. Estatuen posizioen gatibu gelditzekoa, hain zuzen.

Estatuen posizioen erakusgarri, ETak aldebakarreko urratsa eginda ere, estatuek ez dute erantzun positiborik eman. Horregatik, konponbide prozesua baino gehiago, prozesu hori abiatzeko edo indargabetzeko bataila handi bat egon da, estatuek muin-muineko eztabaida politikoari izkin egiteko tratatzen baitute konponbidea.

Duela zazpi urte pentsa zitekeen konfrontazio armatuaren zikloaren bukaera eragile guztien intereseko izango zela, baina ez da horrela gertatu. Guk ziklo aldaketa askapen prozesuan aurrera egiteko beharrezkoa zela ondorioztatu baldin bagenuen, horixe bera egin zuten etsai eta arerio politikoek ere. Horregatik, konfrontazio armatua modu egokian ixtea eragozteko ahalegin guztiak eta bi egin dituzte eta egiten ari dira oraindik.

Baina harago, estatuen jokabide hori azaltzeko, Espainiaren izaera ez demokratikoa nabarmendu behar da. Egitate politiko gisa zapalkuntza, biolentzia eta mendekua bere nortasunean ezarrita daude, mendeetan zehar

sakonki errotuta. Hortaz, ez daude prest Espainiaren nagusitasuna auzitan jarriko lukeen balizko prozesurik onartzeko.

Horregatik, etsaiak ez zuen soilik borroka armatuaren bukaera edo ETaren desagertzea bilatzen. ETaren derrotaren irudikapena behar zuten. ETaren zikloa modu adostuan edo Erakundearen erabakiz bukatzea, urtetan eraiki duten kontakizunarekin koherentea ez izateaz gain, hamarkadetako borrokan metatutako kapitala erronka berrien mesedetan jartzea ahalbidetu zezakeelako. Zio horrekin, konponbide adostuaren aukera baztertzearaz gain, aldebakarreko urratsen aukera ere ezinezko bilakatu nahi izan dute.

2.2.- ETaren ekimenaren bilakaeraren irakurketa

Zazpi urteren buruan erabateko aldaketa gauzatu du ETAK, modu mailakatuan, estrategia politiko-militarra indarrean izatetik bere ziklo historikoa amaitzeko erabakia hartzeraino.

Garai hau konplikatu samarra izan da ETarentzat. Logikoa izan daiteke eraldaketaren tamaina eta zer nolako baldintzetan eman den ikusita. Barne zailtasunak ere ez dira falta izan. Izan ere, 2009ko udazkena ordua aldatu gabe heldu zitzaion Erakundeari. Ez zegoen prestatuta egoera eta erabaki berriak behar zen bezala kudeatzeko, ez hausnarketa mailan ez baliabideetan. Horrela, urteotako ibilbidean hanka bat agertoki berrirantz luzatu eta bestea iraganeko eskemetan sartua izan dugu sarri, ETAK egoerari aurrea hartu eta bide berria eraikitzeko gaitasuna izan duen arte.

2.2.1.- Zutik Euskal Herriatik Aieteko Konferentziara (2010-2011)

Ezker Abertzaleak 2009ko udazkenean abiarazi eta Zutik EH ebazpenarekin bukatu zuen hausnarketak estrategia aldaketa erabaki eta ziklo politiko berrirako abiapuntua jarri zuen. Ebazpen hark indar handiko aukerak zabaltzen zituen arren, giro nahasi baten erdian egin behar izan genituen lehen urratsak.

Erakundearentzat une kritikoa izan zen, ez baitzuen gaitasunik izan aldaketa berehala eta behar zen sakontasunean gauzatzeko. Aitortu behar dugu garaiko hutsegite eta nahasmenduek itzal luzea izan dutela ostera ere, ildoaren garapena zentzu ezkorrean baldintzatuz.

Orduan, hasierako epealdi kontraesankorra gaindituta, egoera zatiketarik gabe bideratzeko ahalegin bete izan zen ETarena, estrategia aldaketaren kontra antolatutako dinamika zatikatzaileak geldiaraziz eta mugimenduaren kohesioa bermatzeko bitartekoak jarri. Gerora, urteak pasa ahala, zatiketa saioa berpiztu egin da hainbat arrazoi tarteko, egia bada ere Ezker Abertzalearen nortasunaren eta historiaren ikuspuntutik gero eta arrotzagoak direla sektore horien mezua eta jokabidea.

Gauzak horrela, egoera berrira modu dinamikoan egindako egokitzapenaren lehen pausu gisa, 2010eko otsailean eraso ekintza armaturik ez egitea erabaki zuen ETAK. Isilpeko eta behin behineko erabakia izan zen, 2010eko irailean publiko egin zena. Epealdi hori ETaren hausnarketa gaurkotu, fase aldaketara egokitu eta Ezker Abertzalearen erabakiekin bat egiteko erabili genuen. Aldebiko su-eten batera iristeko eta behin betiko izaera izango zuen konponbide prozesu bat martxan jartzeko urratsa ere izan zen.

Ondoren, egoera berriari egonkortasuna emateko eta Bruselako Adierazpenak finkatu zituen irizpideei jarraituz, ETAK su-eten iraunkorra, orokorra eta egiaztagarria indarrean jarri zuen 2011ko urtarrilean. Aldi berean, nazioarteko bitartekariekin harremana estutu zen, Espainiako Gobernuarekin bide bat irekiz bitartekarien bidez.

Ordura arte Erakundea modu behartuan ari zela uste bazuten herritar eta eragile askok, bakerako eta konponbiderako borondate irmoa zuela erakusteko ekimenak burutzea erabaki zuen ETAK, egiazko oztopoa ez-nahikotasunaren diskurtsoan gotorturik jarraitzen zuten estatuak zirela agerian uztearren. Horrela, 2011ko martxoan Erakundeak iraultza zerga bertan behera gelditzen zela jakinarazi zien ugazaben elkarteei. Gainera, ETAK su-etenaren egiaztatze mekanismo informal bat ontzat emango lukeela jakinarazi zuen, Nazioarteko Egiaztatze Batzordearen sorrera ahalbidetuz.

2.2.2.- Aieteko konferentzia eta Erakundearen erabakia

Urte hartako urrian, 2011n, borroka armatua amaitutzat emateko ETaren erabakia kokatze aldera hiru aldagai hartu behar dira kontuan:

- Erakundeak fase berri batera gindoazela eta borroka armatuaren bukaera beharrezkoa zela barneratua

zuen ordurako. Borroka armatuaren bukaera errealitate bat zen. Baldintza egokienetan gauzatzea zen gakoa.

- Nazioarteko bitartekariekin egindako harremanetan agerian gelditu zen ez zegoela baldintzarik negoziazio prozesua aldebiko akordio batetik abiarazteko. Gainera, Estatuak bazekien egindako urratsetan Erakundeak ez zuela atzera egingo eta urrats gehiago ez ematea ere bere kontra bilaka zitekeela, Erakundeak ez baitzuen hausturaren aukera kontenplazten. Hortaz, negoziazio prozesu bat hasteko baldintzak ez ziren onenak, baina ez ziren hobeak helduko. Estatuaren jokabidea baldintzatzea zen beraz gakoa.
- Euskal Herrian indar harreman berriak sortzen eta agertoki emankorra eraikitzen ari zen, elikatu beharra zegoena. Aldiz, Espainian gero eta asaldatuago zeuden eskuin muturreko sektoreak, eta inboluzio arriskua agerikoa zen. Egoera horiei aurrea hartu eta gure prozesuan ahalik eta gehien aurreratzea zen gakoa.

Aldebiko akordio batera iristeko zailtasunak zirela-eta, alde bakoitzak nazioarteko bitartekarien aurrean hartu zituen bere konpromisoak. Aieteko Adierazpenak eta bide-orriak alde ezberdinen proposamenen sintesia egiten zutela esan daiteke, aurrera egiteko bidea eskaintzen zuena.

Bide-orriaren edukari dagokionez, eskema indartsua zen:

- Aieteko Konferentzia finkatu zen prozesuaren abiapuntu gisa.
- Premiazko neurriak biltzen zituen, hala nola, euskal preso politikoen Euskal Herriratzea, gaixorik zeuden presoek etxeratzea, Ezker Abertzalearen ilegalizazio aroaren bukaera...
- Negoziazio prozesu bat abiarazteko egitura eskaintzen zuen: Erakundearen ordezkarietarako bermeak, negoziazio gunea eta negoziazio gaien agenda.

Aieteko Adierazpenaren edukariaren balioari dagokionez:

- Bide-orria gatazkaren ondorioei zuzendua bazegoen ere, Aieteko Adierazpenak konponbidearen osotasuna nabarmendu zuen.
- Euskal Herria bere osotasunean hartu zuen eta Frantziako Estatuari aipamen zehatza egin zion.
- Nazioarteko Jarraipen Batzorde bat osatzeko eskaintza egin zuen.

Elementu horiek guztiak oinarri hartuta, Aieteko Konferentziatik hiru egun beranduago ETak borroka armatuaren bukaera iragartzen zuen adierazpena egin zuen.

2.2.3.- Negoziazio gunearen sorrera eta prozesua egituratzeko saiakera (2011-2013)

Aieteko bide-orriari jarraituz, ETaren ordezkarietara negoziazio gunea izan behar zen herrialdean kokatu zen, segurtasuneko berme guztiekin. Horrela, ETak eta nazioarteko eragileek bere konpromisoak bete zituzten. Ez zen berdina gertatu Espainiako Gobernuarekin, eta elkarrizketa prozesuari ekiteko baliabideak egon arren, prozesua blokeatuta gelditu zen hasiera-hasieratik. Esan daiteke blokeo horretan harrapatuta gelditu zela Erakundea bera ere, eta egoera horretan eragiteko aukera handirik gabe.

Estatuak jarritako zepo hori gaindituz prozesua Euskal Herrian berpizteko saiakera egin zen. Aieteko sustatzaileak behin eta berriro ahalegindu ziren Euskal Herriko indar politikoak biltzen, elkarrizketa zabaltzeko eta akordioetara iristeko, Espainiako Gobernuaren jarrera aldarazteko helburuarekin. Baina ez PNVk ez PSOEek ez zuten Aieten finkaturiko eredu bultzatu nahi. Blokeoa ontzat ematen zuten, Ezker Abertzalea higitzeko; indar horiek Aietetik urruntzen hasi ziren ETak borroka armatuaren bukaera iragarri zuen une beretik.

Gauzak horrela, frantziar Gobernuarekin azken saio serio bat egin eta gero, konponbide eredu hori apurtua zegoela ondorioztatu eta negoziazio gunea desegin zen, fase baten bukaera iragarri.

Edonola ere, ez genuen asmatu Aietek irekitako bide indartsuari jarraipena ematerako orduan eta aukera handi bat galtzen utzi izanaren sentsazioa gelditu zen.

2.2.4.- Foro sozialak eta aldebakarreko ekimenak (2013-2016)

Jadanik agerikoa zen konponbiderik egongo bazen ez zela Erakundea eta estatuen akordio baten eskutik izango. Eta ondorioen konponbidearen agenda Euskal Herrian adostu eta estrategia partekatu baten bitartez gauzatu behar zela.

Negoiazio eskema zaharrarekin hausteak on egin zuen, jadanik erabat agortua zegoen eredia garatzeko ahalegin antzuan murgilduta baitzegoen Erakundea. Horrek blokeoa errotzen zuen eta borroka armatua bukatzeko erabakiaren dimentsio estrategikoa estalita uzten zuen, estrategia aldaketak askapen prozesuaren garapenerako zabaldu zituen aukerak kontuan hartu gabe. Maila batean, gure iruditegi kolektiboaren gatibu izan ginen eta aldebiko eskema klasikoa lehenetsi genuen.

Gainera, Estatuak, konponbidea blokeatuta eta bide-orria indargabetuta uztearekin batera, lehengo enfrentamendu egoeran ginela proiektatzeko irtenbide polizialaren ameskeria berpiztu nahi zuen.

Kezka ez zen soilik ETA eta Ezker Abertzalearena. Blokeo egoeraren aurrean, jendarte zibilak hartu zuen inizatiba Bake Bidea eta Foro Sozialen eskutik, konponbidean aurrera egiteko hamabi gomendio aurkeztuz. Eredu indartsua zen Foro Sozialarena, konponbidea herri gisa garatu eta, estatuen parte-hartzea beharrezkoa den eremuetan, herri interlokuzioa osatzeko aukera ematen baitzuen.

Erakundeak bere aldetik ontzat eman zuen eskema berri hura, Euskal Herritik konponbide eredu berri bat eraikitzeko gogoz. Eredu hori seguru aski koherenteagoa zen prozesuaren berezko ezaugarriekin, ETAK borroka armatua uzteko hartutako erabakia behin betikoa izanik, logikoagoa baitirudi ondorioen konponbidearen gestioa herriaren esku gelditzea.

Hortik aurrera, bide hori elikatzeko aldebakarreko ekimenez jardutea eta, nagusiki, armen eremua mugitzea erabakiko du ETAK. Erakundearen asmoa armategien zigilatzearekin inizatiba hartzea zen, armen auzia gure posizioa higatzen zuen elementua izatetik gure estrategia elikatzen zuen aktiboa izatera igarotzeko. Gainera, esanahi sakona zuen, Nazioarteko Egiaztatze Batzordearekin aurrera eginez estatuen autoritatea eta zilegitasuna auzitan jartzen zirelako. Lehen irudi sinboliko txiki hura, gerora, bakearen artisauek egin zuten urratsaren aurrekaria izan zen.

2.2.5.- ETAREN ARMAGABETZEA. LUHUSO ETA BAIONA (2016-2017)

Armen inbentariatze eta zigilatze prozesuari jarritako oztopoekin agerian geratu zen estatuek armen afera zama bilakatu nahi zutela ETARENTZAT, aurreko zikloaren logika birsortzeko etenik gabe. Baina, Luhuson abiarazitako bideak hankaz gora jarri zuen Madriletik diseinatutako estrategia hura.

Armagabetze prozesua herri ekimena oinarri duen bidea irudikatzen ariketa izan zen, are gehiago gobernuekin negoziatio eremutik at abiarazi zen neurrian. Gizarte zibilaren aktibazioaren eskutik, eragile politiko, sozial eta sindikalek eta Euskal Herrian indarrean diren erakundeek, elkarrekin arituz, herri ekimen hura burura eramatea lortu zuten. Azkenik, estatuak mugiaraztea ere lortu zen. Paradoxikoki, aldebakartasuna muturrera eraman zenean, maila bateko aldebigotasuna lortu zen.

ETAREN ziklo historikoaren amaieraren logikaren baitan ere ulertu behar da armagabetze ekimena, orain Erakundearen amaierari buruzko erabakia hartzeko baldintza egokiagoak sortu dituelako. Azken batean, bat eta bakarra baitzen guk argitu beharreko galdegaia: zer egin behar zuen ETAK aipatu herri prozesua baldintzarik egokienetan garatzeko.

Horregatik ere, armagabetzearen hartzaila gure herria izan zen. Hortik sortu zen borroka armatuari ekiteko indarra eta hor eman genion amaiera. ETAK armagabetzea gizarte zibilarekin adostu zuen, haren esku utziz ardura politikoa eta teknikoa. ETAK gizarte zibilaren ordezkariari eman zizkien bere armak, nolabait, zirkulua itxiz: Euskal Herriaren alde egiteko hartu zituen armak eta Euskal Herriaren esku utzi ditu, fase berri batean aurrera egiteko. Armagabetzeak hori baitzekarren: gure xede politikoak herriarekin batera soilik bide politikoetatik bideratzea.

Armagabetze prozesuaren amaierak ukalezina izan behar zuen, zalantzarako tarterik utzi gabe. Hala izan zen. Nazioarteko inplikazioa eta Frantziako Gobernu mugitu izana funtsezko elementuak izan ziren hori lortzeko, Espainiako Gobernutik bideraturiko intoxikazio saioak indargabetzeko.

Aldi berean, armagabetzea gatazkaren beste ondorioak agerraraztea ahalbidetzen ari da. Horrek ez du esan nahi horien konponbidea erraza izango denik, baina borroka horiek egiteko egoera hobean gaude herri gisa.

3.- Euskadi Ta Askatasunaren ziklo amaierari buruzko erabakia

3.1.- ETA desegiteko erabakia hartzea eragin duten faktoreak (zergatik orain)

3.1.1.- Sortutako eta lortutako baldintzak

Gabeziak gabezi, borroka hamarkada hauen ondorioz funtsezko lorpen batzuk eskuratu ditu askapen mugimenduak, prozesuan aurrera egiteko eta Erakundearen erabakiak hartzeko oinarri ditugunak. Laburbilduz:

- Frankismoaren erreformatik eratorritako marko juridiko-politikoaren agortzea eta zilegitasun eza Euskal Herrian aspalditik egiaztatzen ari den errealitatea da, Nafarroan buruturiko jauzian nabarmen irudikatu denez.
- Estatuaren krisia eremu ezberdinetan, nabarmenago eta bereziki Espainiako Estatuakoa, krisi ekonomikoari krisi politikoari, instituzionalari, sozialari eta lurraldearen gehitu baitzaizkio.
- Erabakitzeko eskubidearen nagusitasuna herritarren artean eta herri mugimendu zabal baten egituratzea.
- Burujabetzaren aldeko indar anitzen artean akordioak egiteko baldintzak.
- Independentzia egitasmoa egingarria da, eta ez soilik urrutiko kolonietan, Katalunia eta Eskoziako gertuko ereduak erakusten duten bezala.
- Aldaketa sozio-politikoaren aldarrikapen errotua, Euskal Herrian piztutako mugimendu ugarietan ikus daitekeenez.
- Lapurdi, Nafarroa Behere eta Zuberoan sortutako indar harreman berria, aldaketa esanguratsuak ekarri dituen gatazkaren muin politikoari (ezagutza instituzionalerako urratsak) zein ondorioei (Baionako Adierazpena eta Bakearen artisauak) ekiteko.
- Euskal Herriaren lurraldetasuna ehuntzeko (maila sozial, politiko eta instituzionalean) sortutako dinamika eta aukera berriak.
- Elkarrizketaren eta negoziazioaren aldeko iritzia nagusi da Euskal Herrian, gaur gaurkoz ekimen sakonak lozorroan dauden arren.
- Gatazkaren ondorioei aterabidea ematearen aldeko jarrera. Estatuaren blokeoaren gainetik, konponbidearen agendako gaiak eta haiei soluzioa emateko premiak babes zabala dute.
- Mobilizazio eta aktibazioarako gaitasun handia erakutsi du gure herriak, hortaz, borrokari eraginkortasuna emateko herri muskulua egon badago.
- Erakundeetan eragiteko gaitasuna biderkatu egin du ezkerreko independentismoak. Prozesu eratzaille eta konstituziogile batek beharko duen osagai instituzionala lortzeko aukera izan badela ondoriozta dezakegu.

3.1.2.- Fase politikoaren ezaugarritzea

Euskal Herria faseen arteko igarobidean dago, igarobide aldapatsuan. Aurreko fasea atzean uztea eta berriaren barrera osoki egitea da aurrera egiteko hauturik eraginkorrena, Espainiako Estatuaren krisi ekonomiko-soziala, politikoa, morala eta lurralde ereduari dagokionak sortzen duen ezegonkortasunak euskal proiektu askatzailearen alde argudioak besterik eskaintzen ez dituelako.

Hain zuzen, gatazkaren muin politikoari (burujabetza eza) helduko dion herri prozesua azkartzea dugu erronka eta zeregin. Horrek emango dio zentzua guztiari, eta hori gabe askapen prozesua geldialdian sar daiteke. Horregatik, ETArenean iritziz, herri prozesu nazional hori egituratzea da fase honetan independentziaren aldeko indarren eginbeharririk garrantzitsuenak.

Horrenbestez, Ezker Abertzaleak egin dituen eta egingo dituen urratsak, garatu behar duen ildoak ez dira aseztatu den inor asetzeko, fase aldaketa horretan barrena egiteko baizik. Horixe da hainbeste buruhauste teoriko eta praktikoko ekarri digun aldebakartasuna eta aldebakotasunaren arteko bereizketa. Estatuarekin aurkitu ahalko litzatekeen tarteko puntu baten bila lehentasuna jartzea da aldebakotasuna. Aldebakartasuna, aldiz, ahalik eta urrunen iristen saiatzea, herri babesa oinarri. Bi jokabide horietatik batek nagusitasun orokorra hartzeak ez du horregatik esan nahi une jakinetan beste lerroaren osagaiak gehitu ezin daitezkeenik.

Aurreko fasea behin betiko atzean uztea eta berria erabat zabaltzea ez da batere erraza izango. Arrazoi asko daude horretarako, baita, horien artean, ezkerreko independentisten gabeziak eta akatsak ere. Halere, urteotan erabakigarriak izan diren bi oztopo azpimarratu behar ditugu:

- Estatuak haien nagusitasuna galtzearen beldur direlako blokeatzen dute gatazkaren konponbidea, proiektu politiko desberdinen arteko konfrontazio demokratikoari ezin baitiote eutsi. Haien proiektuak menpekotasuna eta zapalkuntza ditu oinarri, eta horri eusteko mekanismo errepresiboa jartzen dute martxan. Estatuak ditugu oztopo, eta aurrez aurre ditugu beren indar koertzitibo osoarekin.
- EAJ-PNVren jokabidea, salbuespenak salbuespen, eskasa izan da gatazkaren ondorioak konpontzeko ahaleginean zein arazo politikoari ekiterakoan. Ezker Abertzalearentzat porrot politiko eta ideologiko baten bila dabil, frankismoaren erreformaren prozesuari buruzko irakurketan eta garaian indar bakoitzak egindako hautuaren auzian. Azken 40 urtetako PNVren ildoaren segida baino ez da hau. Ez da ordea posizio mugiezina.

Trantsizio garai honetan, onartu behar dugu igarobidean barrena egin beharrean kolapso egoeran egon garela zenbait unetan. Halere, aurrera egiteko baldintzak hortxe segitzen dutela esan dezakegu, trantsizio horretatik onik irteteko moduan. Gakoa prozesu independentista eraikitzea da, herri prozesu demokratikoaren izaera izan beharko duena. Horixe da ETAREN erabakien iparroratza.

3.1.3.- Borroka armatua uzteko erabakiaren izaera estrategikoa

Nazioarteko eragileen bitartez ETAK eta Espainiako Gobernuak finkatutako bide-orri bati lotuta hartu izan arren, borroka armatua uzteko erabakiak beste izaera bat zuen Erakundearentzat: estrategia politiko-militarretik estrategia politikora igarotzea, edozein bide-orriren gorabeheren gainetik ere.

Erabaki horren arrazoiak aztertzerako orduan, bi motatakoak nahasten direla esan beharra dago. Batzuk prozesuan izandako aurrerabideei lotuta eta beste batzuk, berriz, estrategia politiko-militarraren (historikoki ETAK ulertu duen moduan) agortze zantzuei lotuta. Arrazoi politikoak, sozialak, teknikoak eta beste nahasten dira, beraz. Guztiak hartu behar dira kontuan azterketa egokia egiteko. Dena den, sortutako baldintza sozio-politikoei erantzutea da ETAREN erabakiaren muina ulertzeko faktore nagusia.

Egia ukaezina da Ezker Abertzalearen estrategia aldaketaren beharra jada oso modu nabarmenean mahairatu zen garaian borroka armatua egiteko arrazoiak bere horretan segitzen zutela. Euskal Herriaren ukapenak bere horretan segitzen zuen, eta zapalkuntza estruktural hori behin eta berriz birsortzeko egiturek eta ekinbide errepresiboek ere betiko lepotik zuten burua. Orduan ETAN izandako hausnarketan borroka armatuaren zilegitasuna ez zen ezbaian jarri, ez zen gogoetaren abiapuntua izan, ikuspuntu etikoa beti kontuan hartu beharreko faktorea izan arren, borroka armatuak izan ditzakeen desbideratze arriskutsuak ekiditeko.

Sortutako baldintzei modu egokienean eta eraginkorrenean erantzutea zen hausnarketaren funtsa, eta horretarako tratatzen gintuzten eskema batzuk gainditu behar genituen: negoziazio prozesuak ulertzeko modua eta borroka armatuari une jakin bat arte (gutxieneko egoera demokratikoa) eutsi behar zitzaiola ustea, besteak beste. Borroka armatua eta estrategia independentista garatzeko ezinbestekoa zen indar metaketa gero eta bateraezinagoak izango zirela oso agerikoa zen jadanik. Ondorioa ere garbia: borroka molde guztien osagarritasunaren printzipioa ezingo zen mantendu eta aldaketak erabatekoa beharko zuen izan.

Hortaz, askapen prozesuak ereindakoaren uzta jasotzeko estrategia aldatu beharra zegoen, eta borroka armatua ezingo zen indar metaketarekin, aktibazio sozialarekin edo burujabetza prozesuarekin batera garatu ahal. Izan ere:

- Borroka armatuak, tentsio sortzaile izaten jarraitzen zuen neurrian, konpondu beharreko gatazkaren existentzia azaltzen zuen arren, Espainiako Estatuari errazago bihurtu zitzaion Euskal Herriarekin duen gatazka politikoa gatazka armatuaren terminoetan kudeatzea proposamen demokratiko eta politikoen bidez kudeatzea baino. Ordea, argudioen zein gehiengoaren zilegitasun demokratikoa gaitasun handiko arma bilaka daiteke demokrazia onartzeko prest ez dagoen Estatuaren kontra.
- Osagarritasunik ezean, jardun armatua behin betiko etetea inizatiba bilakatzeko aukera sortu zen; hain zuzen ere, eztabaida politikoa pizteko, herri protagonismoa indartzeko eta aliantza politikoak errazteko.

Balorazio honek beste eztabaida bat eragin dezake. Ea ez ote genuen estrategia aldaketa lehenago egin behar, eta parametro berriak ez ote behar genituen aurreko prozesuetan txertatu, 2005-2007 negoziazio prozesuan edo Lizarra-Garazikoan, esaterako. Garaian garaiko aldagai asko hartu beharko lirakeke kontuan

atzera begirako ariketa hori egiteko, baina edozein kasu, ez litzateke gure aldetik zintzoa izango gure bidea bere osotasunean beti zuzena izan dela esatea eta ez zegoela hartu ziren erabakiak hartzea baino beste aukerarik. Zentzu horretan egiten dugu autokritika: halako prozesuetan ez ginela behar beste prestatuak sartu, zenbait eztabaida behar bezala egin gabe utzi baikenituen, eta horrek aukerak mugatu zizkigula, zenbait eskema errepikatzeak ondorioak ere errepikatzea zekarrela ohartu gabe.

Baziren borroka armatua agortzen ari zela erakusten zuten beste aldagai batzuk, guztiak ere aintzat hartu beharrekoak, horien azterketak ere eraman gintuelako estrategia aldaketa azkartu eta borroka armatua uztera.

- Faktore soziala. Urteek aurrera egin ahala borroka armatuaren aldeko babesa gutxituz joan da. Ez gara ari jendarteaz soilik. Ezker Abertzalean ere fenomeno hori areagotu da. 70eko eta 80ko hamarkadetan estrategia politiko-militarra bere osotasunean onartzen zuen Ezker Abertzalearen oinarri sozialaren gehiengo ia erabatekoak. Proiektu estrategikoa, alternatiba taktikoa eta borroka ezberdinen arteko osagarritasuna onartuz bloke oso eta trinko bat osatzen zuen Ezker Abertzaleak, politikoki hesitua egon bazen ere, beste indarrek eginiko itunen eta isolamendu politikaren erruz. Alegia, Ezker Abertzaleak sendotasun handia zuen, baita borroka armatua defendatzeko orduan ere, baina, Ezker Abertzaletik kanpo, erreforma frankistatik etorritako amaraunari zeuden estuki lotuta gainerako indarrak. Egoera hori aldatzen joan zen, eta pitzatzea ere lortu genuen, gero eta sektore gehiagok jarri baitzuten zalantzan trantsizioaren iruzurra eta bide autonomikoa. Aldi berean, ordea, borroka armatuari buruzko sendotasuna ere pitzatzen hasi zen Ezker Abertzalearen oinarrian, eta eboluzio horrek, gorabeherekin, ez du etenik izan orduz geroztik.
- Nazioarteko egoera. Testuinguru jakin batean jaio zen ETA, munduan zehar borroka armatu iraultzailea erabiltzen zuten askapen prozesuak ugaritzen ari zirelarik. Prozesu iraultzaile horien garapenak ia leku denetan mota horretako borroka armatua desagertzera eraman du, batzuetan arma bidezko borrokan irabazi zutelako eta beste batzuetan estrategiaz aldatu dutelako. Kasurik hurbilena IRArena dugu. ETAk erabakia hartu zuenean FARCEko erreferentziak oraindik ere eusten zion, baina ikusi dugu horretan ere estrategia aldaketa denbora gutxiren kontua izan dela.

Bestalde, nazioartean eragin handia izan duen beste fenomeno bat jihadismoarena izan da. Haren ekintzek maila guztietan zaildu dute egoera, ETArenek bezalako ekintza neurtuak eta diskriminatuak bestelako sarraski horiekin nahasteko aukera handiagoak ematen baitizkio etsaiari.

- Faktore teknikoa. Borroka armatua garatzea, ETAk historikoki egin duen moduan (selektiboa, unean araberakoa eta alboko ondorioak ekidinez), gero eta zailago bihurtu da.

Historikoki nagusi izan den printzipioaren arabera, eta orain berresten duguna, ETA erakunde politiko bat da, borroka armatua egiten zuen erakunde politiko bat. Nolanahi ere, borroka armatua uztea muin-muineko aldaketa izan da ETArenezat, bere egiturenezat eta baita bere funtzioenezat ere. Ez du soilik bitarteko bat, borroka molde bat albo batera uztea suposatu. Horregatik, estrategia aldaketaren ostean, ETArenez funtzio eta ziklo historikoaren amaierari buruzko erabakia hartzea beharrezkoa izango zela bagenekien. Hori da 2017-2018ko eztabaida prozesu honetan ebatzi duguna.

3.2.- Erabakiaren oinarriak

3.2.1.- Lasaitasun estrategikoa

Herri prozesu demokratikoa egituratu eta prestatzea ibilbide mailakatua eta dinamikoa izango da, ez da bide erraza izango, kontraesan eta gorabeherarik gabekoa, baina arazoei eta bidean sor daitezkeen krisi egoerei aurre egiteko luzera begirako lasaitasuna eta konfiantza behar-beharrezko osagaiak dira.

Larritasunean eta epe laburretan ito gabe, lasaitasun estrategikoa behar dute Ezker Abertzaleak eta harekin batera herri prozesu independentista abiarazteko eta bururaino eramateko prest diren bidaideek. Prozesu hori garatzeak denbora eskatuko du, konfiantza irabazteko, soroa behar bezala landatzeko eta itxaropena argudio sendoz janzteko. Ezker Abertzaleak bere gaitasun politiko eta sozial osoa aktibatu behar du norabide horretan, askapen prozesuaren egungo fasean, helburua Euskal Estaturantz eramango gaituen ibilbide demokratikoa nagusi bilakatzea baita.

Eta berri batean sartu dugu Euskal Herria eta askapen mugimendua, 2011tik hona izandako ibilbideak orain arteko kultura eta ikuspegia eraldatzeko dugun zailtasuna erakusten badu ere. Erresistentzia hutsetik edo errepresioaren kontrako dinamikatik harago, etorkizuneko proiektuaren defentsara eta ofentsibara pasatzea kostatuko da.

Dena den, etorkizun horretan konfiantza izateko arrazoiak izan baditugu. Azken 60 urteotako ziklo historikoan nazio suspertze bat gertatu da, independentzia eta sozialismoa helburu dituen proiektu politikoa sektore zabaletan errotu da, borroka ideologikoan aurreratu eta zenbait ideia nagusi bilakarazi ditugu euskal jendartearen, Espainiarekiko arrakala handitu egin da, helburu horien inguruan herri indarra eta borondatea pilatuz joan da. Hots, askatasunaren bidean aurrera egiteko nahikoa oinarri jarri du ezkerreko independentismoak, hori da daukagun bermea, eta horrek aipaturiko lasaitasunez eta segurtasunez aritzeko aukera ematen dio ETARI.

ETAK bere ibilbidea amaitutzat eman dezake, ez bide hori azken bururaino egin dugulako, bistan baita oraindik gure helburuak ez direla erdietsi, baina ezta bidea itxita dagoelako ere. Bideari beste modu batez segitu behar zaiolako diogu ETAK bere ibilbidea amaitutzat eman behar duela. Argi baitugu antolakuntza eredia eta borroka moldeak lanabesak direla, prozesuaren eta helburuen arabera moldatu behar direnak.

Ez dugu hau guztia boluntarismotik edo determinismotik esaten, ezta gutxiagorik ere. Kontziente gara askapen prozesua ziklo negatiboetan ere sar daitekeela. Esan nahi duguna zera da: askotan itolarriaren sentipenak estutzen bagaitu ere, orain arte egindako lanari esker fase berrietara egokitzeko nahikoa berme dugula, ETAK baduela bere kapital politikoa non jarri.

Edozein kasu, abiarazitako bide honetan konpromisoa berri behar du ezkerreko independentista orok, baita ETAREN itzalpean aritutako guztiok ere. Denon ekarpena beharko baitu prozesu independentista egituratzeko, indartzeko eta azken bururaino eramateko ahaleginak. ETAREN bukaera ez da gure borroka bidearen epilogo. Hemendik aurrerako bidea idatzi gabe dago eta neurri batean arrakastarako gakoa gure baitan dago.

3.2.2.- Estrategia independentistaren eraberritzea

Askapen prozesuaren motorra izan den eta den Ezker Abertzaleak erronka finkatua dauka: mugimendu independentista zabal eta sendo bat sortzea, herri prozesu demokratiko bat abiarazteko eginbeharrarekin.

Egoera hori ahalik eta azkarren lortzeko, ETAK, bere erabakiaren bidez, bere aldetik sor ditzakeen baldintza guztiak bultzatu nahi ditu.

Eskaintza independentistaren birsortzea lagundu

Alde batetik, independentismoaren aldeko hautua gero eta sektore gehiagok berea egiteko, eskaintza politiko horrek euskal herritarren gogo eta nahiak hobekien asetzeko proposamenik egokiena izan behar du, eta horretarako, arlo ezberdinetan, nahi eta gogo anitzak dituztenentzat eta ikuspuntu ideologiko desberdinetako sektoreentzat erakargarria izan beharko du. Euskal nortasuna eta kultura, guztion askatasuna eta herritarren eskubide sozialak eta ekonomikoak bermatzeko eta garatzeko egitasmo integrala behar du izan.

Beste alde batetik, indar metaketa independentista ahalik eta zabalena lortzea lehen mailako erronka izanik, atzo arte prozesu politikoaz eta gatazkaz ikuspuntu ezberdinak, eta zenbaitetan elkarren kontrakoak, izan dituzten sektoreak elkartu behar dira. Prozesu independentista ezker abertzalearen ibilbidearen garapen soiltzat hartzen bada, ez du behar adina indarrak pilatuko. Akats politiko handia litzateke. Euskal jendartearekin bat egiteko bideak jarri behar dira, gehiengo berriak osatu eta indar harreman berriak sortzeari begira.

Horregatik, etorkizuna partekatu bat eraikitzeke, baztertu du ETAK beste sektore horiei guztiei bere kontakizun borobil-borobila inposatzen saiatzea ere. Ezker Abertzaleak ez dio bere buruari uko egingo, ETAK (autokritika inoiz baztertu ez arren) ez du egindako ekarpenaz arnegatu, baina ez die Euskal Estatuaren bidea egiteko prest direnei ETAREN erabateko legitimazioa eskatuko.

Eta horrek badu, nahitaez, ondorio bat Erakundearen funtzio historikoari dagokionez, ez bailuke inork ulertuko gure burua prozesu independentistaren gidaritzat edo erreferentziatzat aurkeztea. Halako mugimendu zabal eta askotariko batek nekez jasango luke ezkutuko erakunde baten esku-hartzea, borondate eta asmo onenekin izanda ere. ETAK uko egiten dio inolako prozesuren zaindari edo begirale funtzioa betetzeari.

Antolakuntza eta kultura politiko berria sortu

Estrategia eta fase berriak lan egiteko eta antolatzeko molde berriak eskatzen ditu ezinbestean, baita harreman politikoak eta borroka egiteko ahalegin zaharberriak ere. Zikloz aldatzeko, agortutako estrategia eta tresnak gainditzea ezinbestekoa da.

ETAK ezin dio errealtate horri ezikusiarrena egin, bere funtzio historikoari eragiten dion neurrian, zuzendaritza politikoa ez baitagokio beste garai batzuetan zegokion mailan eta eran, ezta gutxiagorik ere. Errealtate hori, dena den, ez da egun batetik bestera gertatu. Erreferentzia bakarra izan zen hasiera batean ETA, gerora

abangoardia funtzioa aitortu zion askapen mugimenduak, eta horrek kohesiorako gaitasuna eta norabidearen gaineko autoritatea eman zion. Ondoren, printzipio horiek malgutuz joan ziren, eta zenbait gertaerek zein prozesua beraren heldutasunak eredu aldaketa beharrezkoa izango zela iragartzen zuten. Esate baterako, Anoetako Proposamenak zekarren bi errailen eskemak zuzendaritza fronte politikorantz lerratu behar zela suposatzen zuten.

Antolaketa ereduan aldaketa kualitatiboa dakar horrek. Eta ondorio sakonak ditu, esaterako, indarrean izan den militantzia kulturaren. Egun borroka armaturik gabeko Ezker Abertzalera lotu den belaunaldi militante gazte bat dugu eta ezkerreko independentismoaren erreferentzia politikoko berriak eraikitzen ari dira, besteak beste.

Gorabeheratsua eta kontraesankorra izan den prozesu luze horrek behar bezalako erritmoa izan ote duen eztabaidagai izan daiteke, baina, halere, bista-bistakoa hauxe da: oraingo honetan eredu aldaketa erabatekoa dela ETAk historian zehar izandako rolari dagokionez. Askapen borrokaren egungo ezaugarriei so eginez, ETari ez dagokio inolako zuzendaritza funtziorik jokatzeari.

Gatazkaren ondorioen konponbidea estrategia independentistaren baitan kokatu

Errealitateak dio ez dagoela Estatuarekin akordio baten bidez epe laburrean/ertainean gatazkaren konponbidea lortzerik, ez gatazkaren muinari dagokionez ez ondorioei dagokienez. Horrenbestez, gatazka politikoa eta bere ondorioen konponbideak Euskal Herriak bere askatasuna lortzeko dinamikekin batera egingo du aurrera. Soilik prozesu orokorrak aurrera egiteak alda dezake egoera modu erabakigarri batean.

Errealitate horrek, haatik, ez du galarazten epe laburrean urratsak egitea eta emaitza partzialak lortzea, itxaron gabe askapen prozesuaren epe luzeko uztari. Kasu batzuetan premia dagoelako hainbat arazo eta egoera lazgarri aterabidea emateko, eta, beste batzuetan, urrats horiek fase aldaketa egiteko borondatea argiki azalduko dutelako, iragana atzean uzteko eta etorkizun berri bat eraikitzeko bidean. Jakinda aurrera urrats guzti-guztiak izango direla mesederako eta eremu batzuetan eginikoak besteetan ere eragina izan dezakeela.

ETari ere badagokio egoera hori erraztea. Eskema klasikoa erabat erreta zegoen aspaldi, ETak gobernuari armak presoengatik akordio bat eskaintzea blokeatutako bidea zen, estatuak blokeorako profitatu dutena, gainera. Eta berdin, antzua da ETaren iraupena presoan auziaren konponbideari lotu nahi izatea. Horregatik jarri dugu konfiantza gure herrian, gure ekimenen hartzaile bihurtuta, euskal herritarrek, bere ordezkari politikoa eta sozialaren bidez, gizarte zibilaren aktibazioaren bidez, konponbidearen agenda osoaren defentsa beregain har dezaten.

Gaur da eguna non gizarte zibila bere ekimenen bidez gatazkaren ondorioei aterabidea emateko ahaleginean sakontzen ari den, konponbideak osoa izan behar duela aldarrikatuz. Hainbat eragile, erakunde eta erakundetako ordezkari konpromisoa agertzen ari da preso politikoen aferari irtenbidea emateko. Ezker Abertzaleak ere gatibu diren militante politikoen ekarpena bideratzeko ahalegina indartu du. Ekimen horietan sakonduz, euskal presoak etxeratzeko erronka Euskal Herriaren erronka bihurtu behar dela uste dugu.

Horren baitan kokatzen ditugu euskal preso eta iheslari politikoen kolektiboek hartu dituzten eta hartu beharko dituzten erabakiak. Ez dagokio ETari haien ildoak finkatzea edota haien jarduna gidatzea. Haien soilik dagokie ondorioetara iristea, berriki EPPKren eztabaidan egin duten bezala, haien burua Ezker Abertzalearen strategiaren baitan birkokatuz. Horrela, Euskal Preso Politikoen Kolektiboak espetze frontearen esponente izatetik prozesu politikoa independentistaren adierazle eta aktibo izatera pasako dela iragarri du, alde bikotasunaren zain edo ezintasunean instalatuta egon gabe. Zio horrekin, gauza zehatzei, legalitatearen azken zirrikitua ere borrokatuz eta landuz, ekin beharko diote, irtenbideak bilatzeko, lorpenak eskuratzeko eta indar harremanean eragiteko. Helburu argi batekin betiere: kartzelak ahalik eta lasterren hustea.

Jendartearen aktibazioan lagunduko duen diseinuan eta konfrontazio eredu berriari sakondu

Estrategia aldaketa arte, ETaren jardun armatua izan da egoera politikoa astindu, eztabaidak piztu eta agertoki berriak azkartu dituen faktore nagusietako bat, nagusia izan ez bada. Estatuarekin talka horretan agerian utzi du konpondu beharreko gatazkaren errealitatea, etengabe. Borroka armaturik gabeko testuinguruan, premia da konfrontazio politikoa eredu berriak sortzea, normalitate faltsuaren arrisku oro ekiditeko. Estrategia berriak konfrontazio modu berria ekarri behar du ezinbestean. Oraingoan dinamika soziala, politikoa eta instituzionala dira estatuarekin talka hori eragin behar dutenak.

3.3.- ETaren erabakia: Euskadi Ta Askatasunaren zikloa eta funtzio historikoaren amaiera

ETaren zeregin historikoaren ikuspegitik, estrategia politikoa-militarraren bukaerak markatu zuen Erakundearen

zikloaren bukaeraren hasiera:

- Borroka tresnen aldetik, borroka armatua izan baita askapen prozesua aurrera eramateko ETAk erabili duen borroka molde nagusia.
- Estrategiaren aldetik, negoziazio ereduaren agortzearekin eta helburu taktikoen gaineko irakurketa berrituarekin (ez dugu ezinbestekotzat jotzen aurretik estatuekin akordio demokratiko bat erdiestea, Euskal Herria eta autodeterminazio eskubidea aitortuak izan daitezen).
- Askapen mugimenduaren baitan betetzen dituen funtzio politikoaren aldetik, estrategia aldaketarekin batera bere abangoardia izaera eta bere protagonismoa aldatu egin zirelako.

ETAren zikloa, berez, amaitu da dagoeneko. Orain arte ezagutu dugun eta konfrontazio parametro zehatz batzuetan garatu den Erakundeari bere ibilbide historikoa, bere militantzia eta bere proiektu politikoa gelditzen zaizkio. Bere kapital politiko-historikoa eta bere kapital humanoa.

Horrenbestez, ETARI, ohiko antolakunde baten gisan, egoera berrian ezin zaio jarraipenik eman, horretarako gainerako guztia berrasmatu beharko genuke-eta: estrategia, funtzio politiko zehatzak eta borroka edota eragiteko tresnak.

Egia da ETA antolakunde politiko gisa sortu zela eta izaera politiko horri eutsi diola gaur egun arte. Hau da, borroka armatua baino askoz ere gehiago izan dela Erakundea. Eta egia ere bada bere proiektu politikoa gauzatu gabe duela. Baina ezin da ahaztu ETAren lorpen nagusienetakoa zera izan dela: bere proiektu askatzailearen inguruan mugimendu oso bat sortu eta hazi izana eta herri sektore zabalak blaitu izana. Beraz, bada independentziaren eta sozialismoaren aldeko lanari jarraipena emango dionik.

ETAren proiektu politikoa aspalditik ez da bakarrik Erakundearena. Ezker Abertzalea deitzen dugun mugimendu politikoak, gainera, heldutasun eta borroka gaitasun askirik erakutsi du hamarkadotan. Egun dugun erronka politikoa gauzatzeko askoz ere eraginkorragoa da. Beraz, ezin dugu jokatu ETAren hasieran egongo bagina bezala eta ezin dugu gure egoera mugimendu politikoa bilakatu diren antolakunde armatuekin parekatu ere. Hasierako ETA aspaldi bilakatu baitzen mugimendu politiko: Erakundearen baitan fronteen arabera antolatuz, hasieran, eta hazi horretatik sortu zen eta bilakaera propioa izango zuen Ezker Abertzalearen sorrerarekin, ondoren.

Armagabetzeak erakunde ez armatu bilakatu du ETA. Alternatiba ezin da izan, ordea, erakunde zibil bihurtzea, nolabaiteko autoritate moral bat mantentzearen. Sortu beharreko gehiengo zabalak, zabal-zabala bada, ez luke ulertuko. Eta guk ere uko egiten diogu ezkutuko erakunde gisa bizirauteko aukerari, jakin badakigun arren ETAk erreferentziazko erakunde eta kohesiorako elementu izaten jarraitzen duela askorentzat.

Bestalde, amaiera emateari uko egin dioten beste erakunde armatu batzuen adibideak hortxe ditugu. ETAk esperientzia horiek aztertuta ondorioztatzen duenez, denborarekin nahasmena eta deskapitalizazioa begien bistakoak izan dira, sigla fantasmak bihurtzeraino.

ETAren irakurketaren arabera, irekitzen ari den fase politikoan, eskaintza independentista berritzeak eta independentziaren aldeko gehiengo osatzeak izan behar dute ardatza. Horretarako orain arteko ibilbidean batu genitzakeen baino sektore gehiago metatu behar dira (autonomismotik, erdal estatalismotik edo belaunaldi berrietatik etor daitezkeenak). Egoera hori ahalbidetzeko ETAren zikloa erabat ixtea beharrezkoa da. Beharrezkoa baina ez, bere horretan soilik, nahikoa. ETAren amaierak ez baitu, berez, halako herri suspertze bat ekarriko. Alta, prozesuan aurrerabideak lortzeko eta egoera berriak sortzeko ezinbesteko osagaia da gure erabakia. Uzta epe luzeagoan jasoko dugu.

Horregatik erabaki dugu aldebakartasuna muturrera eramanez jardutea. ETAren ibilbidea amaitutzat emanez, gatazka armatuaren aroa eta horri lotutako egoerak erabat itxiko ditugu guri dagokigun alorrean, gure indar guztiak prozesu politikoaren azkartzeari eskaintzeko.

ETAk bere erabakia ezereen eta inoren zain egon gabe hartu du. Estatuaren aldetik aldebikotasun eta negoziazio aukeren zain egon gabe, noski. Baina Euskal Herrian prozesu independentistaren garapenaren heldutasun mailari beha egon gabe eta baldintza egokiak noiz iritsiko zain egon gabe ere. Izan ere, azken erabakia eremu guztietan baldintza egokiagoak sortzeko asmoarekin hartu dugu, aro berria behin betiko zabaltzen saiatzeko eta bitarteko soilik demokratikoak erabiliz garatuko den prozesu independentista errazteko. Aurrerantzean, inork ezingo du halako ibilbide bat oztopatzeko ETAren iraupena galgatzat edo aitzakiatzat erabili.

Amajeraren urrats hau orain artean ETAk gauzatu dituenen segida naturala da, azken urteotan prozesuak izan duen bilakaeraren ondorio logikoa besterik ez. Eta uneotan Ezker Abertzaleak eta ETAk berak egiten duten gogoetarekin koherentzian doan erabakia da.

Tamalez, konponbide prozesuak orain artean izan duen izaerak behartuta, ETA desegiterakoan oraindik gatazkaren ondorioei lotutako gai garrantzitsuak itxi gabe eta burutzeke geratuko dira. Segur, gatazkaren ondorioen kudeaketarako bestelako eredu adostu batek gauzak erraztuko lituzke, baina edonola, aurrerantzean ere zeregin horiek, ETA gabe, berme nahikorekin bideratzeko moduak izango direla uste dugu, konponbidearekin konprometituriko gizarte zibilaren, eragile politiko eta sozialen, erakundeetako ordezkarien eta nazioarteko eragileen eskutik.

Honenbestez, Euskal Herriaren askatasunaren aldeko borrokari beste bide batzuetatik jarraipena emateko mugarri gisa ulertzen dugu erabaki hau. Aurrera egiteko orain eta etorkizunerako egiten dugun hautua da, eta horretarako oso garrantzitsua da ETAREN inguruan sortu den indar militante guztiak herri mugimendu abertzale eta independentistetan bere ekarpena bideratzen jarraitzea. Fase politiko honek denon indarra eta gogoia beharrezkoa izango duelako.

ETARik gabe, baina Erakundean egondako militanteen beharra egongo da, urteotan izandako balore, konpromiso eta erabakitasuna askapen mugimendu eraginkorrago bat sortzeko baliatuz, pilatutako ondare militantea etorkizuneko ibilbidearen mesedetan jarritz.

ETAko militante izan dena militantzia horrek dakarren ardurarekin aritu beharko da aurrerantzean ere. Aurreko faseetan gure onena emateko prest egon garen Erakundearen kideok neurri berean jarraitu behar dugu gure borroka konpromisoa bideratzen.

ETAREN zikloaren amaiera erabakiaren ondorioz, Euskadi Ta Askatasuna erakundea desegin egingo da. Erabakia Azken Adierazpen publiko baten bidez jakinaraziko da. Horren ondotik, ETA ez da jada beste eragileak interpelatzen dituen eta beste eragileek interpelatzen duten eragilea izango.

Euskal Herrian, 2018ko apirilean